

ӘОЖ 378:004.8:811.512.122
ГТАХР 14.35.09; 20.23.17
DOI 10.37238/2960-1371.2960-138X.2026.101(1).5

¹Айтенова Д.О., ²Омар Т.Қ., ³Умирзакова А.С., ⁴Рыскелдиева Г. Д., ⁵Жапишева Ғ.Қ.

¹Шымкент университеті, Шымкент, Қазақстан

²Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті,
Шымкент, Қазақстан

³Орталық Азия Инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан

⁴Каспий қоғамдық университеті, Алматы, Қазақстан

⁵Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,
Түркістан, Қазақстан

E-mail: daytenova@mail.ru, togatai@mail.ru, ainura.umirzakova.77@mail.ru, gdr_69@mail.ru,
galya_2022@mail.ru

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ҚҰРАЛДАРЫН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ САНДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Андатпа. Бұл зерттеу жасанды интеллект (ЖИ) қолдану және оның оқу процесіне әсері тұрғысынан қазақ тілі мен әдебиеті білімі (ЖӘББ) студенттерінің цифрлық сауаттылық деңгейін бағалауға бағытталған. 33 ЖОО студентіне таратылған сауалнамалар арқылы бұл зерттеу студенттердің көпшілігі оқуда ЖИ негізіндегі қолданбаларды қолданғанын және олардың дәріс материалын түсінуде пайдалы екенін анықтады. Дегенмен, ЖИ-ді қолдану бойынша арнайы дайындық және оқытушылардың осы технологияны оқытуға интеграциялауға қатысуы тұрғысынан әлі де олқылықтар бар. Нәтижелер сонымен қатар студенттердің жалпы алғанда цифрлық сауаттылықты тіл үйренуде маңызды деп санайтынын, бірақ ЖИ көмегімен цифрлық платформалар арқылы берілген материалды түсінудегі қиындықтарды жеңуде әлі де қиындықтар бар екенін көрсетеді. Бұл зерттеу тіл үйренуде ЖИ-ді қолдануда үлкен әлеует болғанымен, студенттердің цифрлық сауаттылығын арттыру және тиісті оқытуды қамтамасыз ету үшін қарқынды күш-жігер жұмсау қажет деген қорытындыға келеді.

Кілт сөздер: цифрлық сауаттылық, жасанды интеллектті пайдалану, студенттер, жасанды интеллект негізіндегі оқыту.

Kipicne

Технологиялық дамудың қарқынды дамуы аясында цифрлық сауаттылық дағдылары студенттер үшін, әсіресе білім беру саласында, маңызды талапқа айналды. Цифрлық сауаттылық электронды құрылғыларды немесе интернетті пайдаланудан тысқары, цифрлық ақпаратты түсінуді, бағалауды және тиімді және этикалық пайдалануды қамтиды. Бұл әсіресе жоғары білім беруде, соның ішінде жасанды интеллект (ЖИ) сияқты технологиялық қиындықтар оқу процесіне көбірек енгізіліп жатқан қазақ тілі мен әдебиеті білімін оқыту бағдарламасында өзекті.

Осы цифрлық дәуірде студенттер алдында тұрған қиындықтардың бірі - тіл үйренуді қолдау үшін цифрлық технологияны, әсіресе жасанды интеллектті пайдаланудағы сауаттылықтың төмендігі. Жасанды интеллект негізіндегі оқыту оқу тәжірибесін жекешелендіруге, технологияға негізделген өзара әрекеттесуді жеңілдетуге және бейімделгіш оқыту модельдерін жасауға мүмкіндік береді. Дегенмен, студенттер арасындағы цифрлық сауаттылықтың төмендігі бұл технологияны оңтайлы пайдалануға кедергі келтіреді. Том Ройстың зерттеуіне сәйкес, студенттер арасында цифрлық сауаттылықтың болмауы олардың жасанды интеллект технологиясын оқу процесіне тиімді енгізе алмауына әкеледі. Бұл оқушылардың оқуда жасанды интеллектті оңтайландыруы үшін цифрлық сауаттылықты арттыру қажет екенін көрсетеді.

Сонымен қатар, білім беруде жасанды интеллектті қолданудың этикалық және жауапты мәселелері де маңызды мәселелер болып табылады. Д.Прудтың пікірінше[3], білім беруде жасанды интеллектті енгізу деректердің құпиялылығы мен алгоритмдік бейімділікке байланысты этикалық қиындықтар туғызады. Яғни, бұл алгоритмді студенттер технологияны ақылмен пайдалану үшін түсінуі керек. Сондықтан, тек техникалық дағдыларға ғана емес, сонымен қатар жасанды интеллект

технологиясының әлеуметтік және этикалық аспектілерін түсінуге де бағытталған цифрлық сауаттылыққа кешенді тәсіл қажет.

Университет студенттерінің цифрлық сауаттылығын арттыру үшін көптеген зерттеулер мен қоғамдық қызмет көрсету іс-шаралары жүргізілді. Мысалы, К.Чарлидің[4] (2021) зерттеуі «университеттерде тіл үйренуге жасанды интеллектті интеграциялау студенттердің оқуға деген ынтасын арттыруда айтарлықтай нәтижелер бергенін» көрсетті. Сонымен қатар, П.Шнайдер[5] жүргізген қоғамдық қызмет көрсету іс-шарасында университет студенттері арасында цифрлық технологияны пайдаланудағы сыни және шығармашылық аналитикалық дағдыларды жетілдіру үшін цифрлық сауаттылық бойынша тренингтер өткізілді. Бұл іс-шаралар цифрлық сауаттылық студенттердің өнеркәсіптік революция 4.0 қиындықтарына төтеп беру дағдыларын дамытуға оң әсер ететінін көрсетті. Университет студенттеріне арналған жасанды интеллект бойынша оқытудағы цифрлық сауаттылық тақырыбындағы қоғамдық қызмет осы технологияны барынша пайдаланудағы құзыреттіліктерін арттыру үшін өте маңызды. Бұл тәсіл ХХІ ғасырдағы білім берудің қажеттіліктеріне сәйкес келеді, бұл түлектерден тек технологиялық сауаттылықты ғана емес, сонымен қатар тілді тиімдірек үйрену үшін технологияны пайдалануда инновациялар енгізе алатындарды талап етеді. Күшті цифрлық сауаттылық студенттерге жасанды интеллект технологиясын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді, бұл оларға тиісті және этикалық оқыту әдістерін дамытуға мүмкіндік береді.

Университет студенттерінің цифрлық сауаттылығын арттыру арқылы олар тек технологияны түсініп қана қоймай, сонымен қатар Қазақстанда жасанды интеллект негізіндегі тілдік білім беруді дамытуға үлес қосады деп үміттенеміз. Цифрлық сауаттылықты нығайту Қазақстандағы білім беру сапасын жақсартуға, әсіресе интеллектуалды және инновациялық жасанды интеллект технологияларын біріктіруге кеңінен әсер етеді.

Бұл мақала университет студенттері үшін жасанды интеллект бойынша оқытудағы цифрлық сауаттылықтың маңыздылығын талқылауға бағытталған. Сондай-ақ, онда кездесетін қиындықтар және оларды шешудің ықтимал шешімдері талқыланады. Сондықтан, бұл мақала соңғы технологиялық жетістіктерге сәйкес келетін **қазақ тілі және әдебиеті** оқу бағдарламасын әзірлеуге үлес қосады деп үміттенеміз.

Зерттеу әдісі

Бұл зерттеу сандық зерттеу әдісін қолданды; үлгі деректерді жинау құралы ретінде сауалнаманы пайдаланып таңдалды. Бұл зерттеу 33 қатысушыдан деректерді сәтті жинады. Сауалнамаларды пайдалану зерттеуде көптеген респонденттерден ақпарат жинаудың кең таралған тәсілі болып табылады. Берілген сілтемелерде осы зерттеуде қолданылған іріктеу әдісі нақты түсіндірілмеген.

Деректерді жинау әдісі ретінде сауалнама таңдалды, себебі ол зерттеушілерге көптеген респонденттерден ақпаратты салыстырмалы түрде қысқа және құрылымдық түрде алуға мүмкіндік береді. Сауалнама жабық және ашық сұрақтар түрінде құрылымдалған. Бұл студенттердің тіл үйренуде цифрлық технологияны, әсіресе жасанды интеллектті пайдаланудағы түсінігін, көзқарасын және тәжірибесін өлшеуге арналған.

Нәтижелер мен талқылаулар

Бұл зерттеу қазақ тілі және әдебиет пәні бойынша университет студенттеріне арналған жасанды интеллект оқу процесіндегі сандық сауаттылыққа қатысты зерттеуші берген сұраққа респонденттердің жауаптарының нәтижелерін сипаттайды.

1. Оқуда жасанды интеллект қолданбаларын пайдалану.

Дәрістерде оқуда жасанды интеллект (ЖИ) қолданатын студенттердің сауалнамаларынан көрініп тұрғандай, респонденттердің жасанды интеллектке (ЖИ) берген жауаптарын зерттесек. Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, барлық респонденттер (100%) оқу барысында жасанды интеллектке негізделген қолданбаларды қолданған. Бұл сауалнамаға қатысқан барлық оқушыларға жасанды интеллект технологиясын қолданудың жеткенін көрсетеді, бұл оқушылар арасында технологияны енгізудің жоғары деңгейін көрсетеді. Жасанды интеллект технологиясы бүгінгі оқу процесінің ажырамас бөлігіне айналды, оқушылар ақпаратқа қол жеткізу үшін әртүрлі жасанды интеллектке негізделген қолданбаларды пайдаланады.

2. Жасанды интеллект дәріс материалын түсінуге көмектеседі.

Респонденттердің жауабына сәйкес, 90,9%-ы жасанды интеллект дәріс материалын түсінуге көмектесті деп санаса, 9,1%-ы жасанды интеллект бұл тұрғыда айтарлықтай пайда әкелмейді деп санайды. Бұл деректер студенттердің көпшілігі жасанды интеллект технологиясын қолданудан нақты пайда көретінін көрсетеді, бұл қарапайым түсіндірмелермен әртүрлі оқу ресурстарына жылдам қол жеткізу және уақыт шектеусіз сұрақтарға жауап бере алатын немесе нұсқаулық бере алатын жасанды интеллект оқытушылары арқылы нұсқаулық беру тұрғысынан да. Дегенмен, бұл технологияны пайдалануда

кедергілерге тап болуы мүмкін азшылық бар, бұған бірнеше факторлар әсер етуі мүмкін. Техникалық дағдылардың жетіспеушілігінен студенттер технологиялық білімнің шектеулі болуына байланысты жасанды интеллект негізіндегі қолданбаларды тиімді пайдалануда қиындықтарға тап болуы мүмкін. Кейбір жасанды интеллект қолданбалары белгілі бір дәріс материалдарына, әсіресе күрделі түсіндірмелерді немесе терең сыни ойлауды қажет ететін пәндерге жеткілікті терең қолдау көрсетпеуі мүмкін.

3. Оқытуда оқытушылардың жасанды интеллектті пайдалануы.

Сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып, оқушылардың жасанды интеллект (ЖИ) көмегімен сандық платформа арқылы материалды қаншалықты оңай түсінетіні туралы келесі деректер алынды: респонденттердің 9,1%-ы материалды ЖИ көмегімен түсіну өте оңай екенін айтты. Респонденттердің 60,6%-ы материалды ЖИ көмегімен түсіну оңай деп санады. Респонденттердің 30,3%-ы материалды түсінуде қиындықтарға тап болды.

4. Академиялық тапсырмаларда жасанды интеллектті пайдалану.

Оқу тапсырмаларында цифрлық технологияны (оның ішінде жасанды интеллектті) пайдалану бойынша сауалнама нәтижелері мынаны көрсетеді: респонденттердің 48,5%-ы академиялық тапсырмаларда цифрлық технологияны жиі қолданатынын айтты. Респонденттердің 36,4%-ы цифрлық технологияны сирек қолданатынын айтты. Респонденттердің 9,1%-ы цифрлық технологияны ешқашан қолданбайтынын айтты. Респонденттердің 6,1%-ы цифрлық технологияны өте сирек қолданатынын айтты. Бұл нәтижелер студенттердің жартысына жуығы академиялық тапсырмаларды орындауда цифрлық технологияны немесе жасанды интеллектті үнемі қолданғанын көрсетеді. Дегенмен, респонденттердің шамамен 42,5%-ы өз тапсырмаларында цифрлық технологияны сирек, өте сирек немесе тіпті ешқашан қолданбайды.

5. Қазақ тілі мен әдебиетін оқыту контексіндегі сандық сауаттылықтың маңыздылығы.

Респонденттердің қазақ тілі мен әдебиетін үйренуде цифрлық сауаттылықты игерудің маңыздылығы туралы пікірлері анықталды, респонденттердің 90,9%-ы қазақ тілі мен әдебиетін үйренуде цифрлық сауаттылықты игеру өте маңызды деп санайды, мұнда цифрлық сауаттылық адамдарға технологияда қолданылатын құралдар мен қолданбаларды игеруге мүмкіндік беретін нәрселердің бірі бола алады. Сонымен қатар, тек 9,1%-ы ғана респонденттер келіспеуі мүмкін, себебі олар технология мен интернетке жеткілікті қол жеткізе алмайды деп санайды және сондықтан цифрлық сауаттылықты олар үшін онша маңызды емес деп санайды.

6. Қазақ тілі және әдебиет пәнінің дәрістерінде жасанды интеллект технологиясын пайдалану бойынша арнайы тренинг.

Қазақ тілі мен әдебиеті білімі дәрістеріндегі жасанды интеллект технологиясын пайдалану бойынша арнайы дайындыққа қатысты пікірлері көрсетілгендей, респонденттердің 51,5%-ы арнайы дайындықтан өткенін, ал респонденттердің 48,5%-ы өтпегенін мәлімдеген. Бұл жасанды интеллектті білім беруге енгізуге бағытталған күш-жігерге қарамастан, студенттердің үлкен бөлігі әлі де жасанды интеллект технологиясын пайдалану бойынша арнайы дайындықтан өтпегенін көрсетеді.

7. Жасанды интеллект көмегімен сандық платформалар арқылы материалды түсіну.

Респонденттердің жасанды интеллект көмегімен сандық платформалар арқылы материалды түсінуге қатысты пікірлері анықталды, нәтиже алу 9,15 респондент материалды жасанды интеллект көмегімен түсіну өте оңай екенін айтты. Респонденттердің көпшілігі, 69,6%-ы, жасанды интеллектті пайдаланатын сандық платформалар арқылы дәріс материалын түсіну оңай деп санады. Сонымен қатар, респонденттердің 30,3%-ы материалды жасанды интеллект көмегімен түсінуде қиындықтарға тап болды. Оқудағы жасанды интеллекттің пайдасын барынша арттыру үшін күрделі академиялық қажеттіліктерді жақсырақ түсіну қажет.

Материалды түсінудің қарапайымдылығы (69,7%) Респонденттердің көпшілігі цифрлық оқытуда жасанды интеллектті пайдалану материалды түсінуді жеңілдетті деп санайды. Бұл жасанды интеллекттің ақпаратты жекешелендірілген түрде ұсыну мүмкіндігіне байланысты болуы мүмкін, мұнда ол оқу қарқынын реттей алады немесе әрбір оқушының қажеттіліктеріне негізделген тиісті мысалдар келтіре алады. Сонымен қатар, жасанды интеллект қосымша ресурстарға жылдам қол жеткізуді қамтамасыз етуге немесе оқытылып жатқан материалдан негізгі ойларды қорытындылауға көмектеседі. Материалды түсінудегі қиындықтар (30,3%) Қиын деп тапқан кейбір респонденттер технологияны немесе жасанды интеллект негізіндегі платформаны пайдаланумен байланысты қиындықтарға тап болған болуы мүмкін. Бұл инфрақұрылымның шектеулеріне, жасанды интеллекттің қалай жұмыс істейтінін техникалық тұрғыдан түсінбеуіне немесе жасанды интеллекттің күрделі материалды түсіндіре алмауына байланысты болуы мүмкін. Кейбір оқушылар оқу әдістерімен өздерін жайлы сезінуі мүмкін. Дәстүрлі жасанды интеллект оқытушылармен немесе құрдастарымен тікелей өзара әрекеттесуді қамтиды. Әдетте стандартты

алгоритмдерге сүйенетін жасанды интеллект бетпе-бет талқылаудағыдай әрқашан нақты сұрақтарға жауап бере алмауы немесе тереңірек контекст бере алмауы мүмкін.

8. Оқу процесінде оқытушылардың рөлін жасанды интеллект алмастырады.

Оқу процесінде оқытушыларды ауыстырудағы жасанды интеллектінің рөлі туралы талқылау тереңірек түсінуді қажет етеді. Сауалнамадан жиналған деректерге сүйене отырып, орташа қатысушы жоқ деп жауап берді, бұл жасанды интеллектінің оқытушы рөлін алмастырмайтынын көрсетеді.

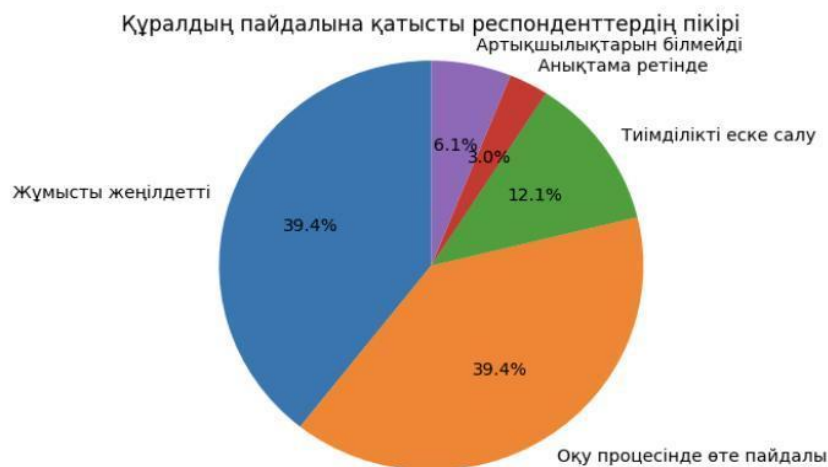
Жалпы алғанда, жасанды интеллект оқуды қолдаудың қуатты және өте пайдалы құралы болып табылады. Ол материалды түсіндіре алады, ақпаратқа жылдам қол жеткізуді қамтамасыз етеді және кез келген уақытта сұрақтарға жауап бере алады. Бұл, әсіресе сабақтан тыс уақытта жедел және тікелей көмекке мұқтаж студенттер үшін пайдалы. Дегенмен, жасанды интеллект оқуда икемділік ұсынғанымен, оның оқытушы рөлін толығымен алмастыруына кедергі келтіретін бірнеше шектеулер бар.

Жасанды интеллект оқыту құралы ретінде, оқытушылардың толық орнын баса алмайды: Жасанды интеллект өте пайдалы оқу құралы болып табылады, бірақ оның рөлі әлі де ақпарат берумен, оқу процесін автоматтандырумен және техникалық аспектілерге көмектесумен шектеледі. Бұл жағдайда, жасанды интеллект көмекші ретінде жұмыс істейді, тез жауап бере алады және студенттерге белгілі бір ұғымдарды түсінуге көмектеседі, бірақ ол оқытушының бүкіл оқыту аспектісін алмастыра алмайды.

Зерттеулер көрсеткендей, жасанды интеллект (ЖИ) технологиясы білім беру қызметін қолдау үшін үлкен әлеуетке ие болғанымен, ол мұғалімдердің рөлін толығымен алмастыра алмайды. Көмекші құрал ретінде ЖИ автоматтандырылған бағалау және оқушылардың қажеттіліктеріне негізделген жекелендірілген материалдарды ұсыну сияқты әкімшілік міндеттерді шешуге көмектесе алады. Дегенмен, мұғалімнің рөлі тек академиялық мазмұнды жеткізуден әлдеқайда кең. Мұғалімдер тек білім берушілер ғана емес, сонымен қатар эмоцияларды, әлеуметтік контексттерді және сыныптағы ерекше динамиканы түсінетін тәлімгерлер ретінде де әрекет етеді.

Жасанды интеллект мұғалімдер ұсынатын эмпатия, шығармашылық және оқушылардың жеке қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін бейімделу сияқты эмоционалды байланыстар мен құндылықтарға негізделген оқытуды түсіну мүмкіндігіне ие емес. Сондықтан, жасанды интеллект мұғалімдердің жұмыс жүктемесін жеңілдетуге көмектесетін көмекші ретінде қызмет етуде, бұл оларға шығармашылық және интерактивті тапсырмаларға назар аударуға мүмкіндік береді. Болашақта жасанды интеллект пен мұғалімдер тиімдірек оқу тәжірибесін жасау үшін бірлесіп жұмыс істейді, бірақ мұғалімдер сыныпқа әкелетін тәжірибесі мен адами құндылықтарының арқасында білім беру жүйесінің орталығында қала береді.

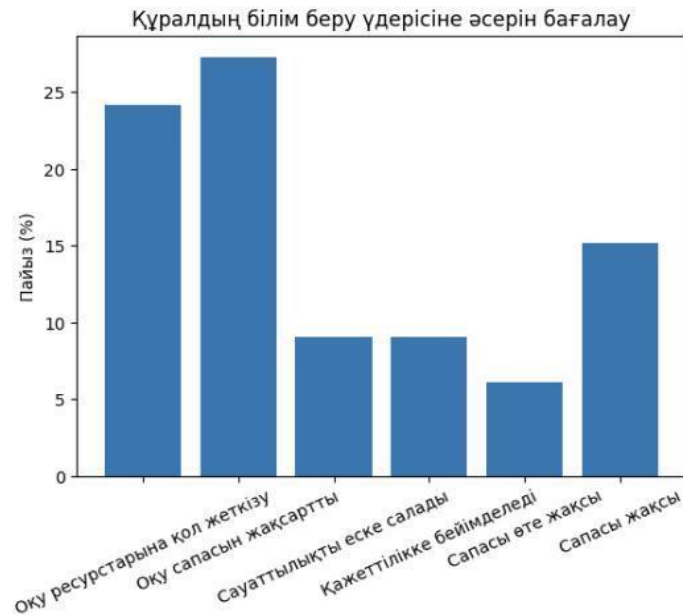
9. Зерттеу нәтижелері бойынша барлығы 33 адам жауап берді, 13 респондент (39,4%) құралдың олар үшін әртүрлі аспектілерде жұмысты жеңілдеткенін мәлімдеді. Тағы 13 адам (39,4%) құралдың оқу процесінде өте пайдалы екенін айтты, бұл құралдың білім беруді қолдауға және түсінікті жақсартуға айтарлықтай үлес қосатынын көрсетеді. Сонымен қатар, 4 респондент (12,1%) бұл құралды тиімділікті еске салу үшін қарастырды, бұл уақыт пен ресурстарды оңтайлы пайдаланудың маңыздылығын түсінетінін көрсетеді. Бұл құралды тек 1 адам (3%) анықтама ретінде пайдаланды, ал 2 респондент (6,1%) оның артықшылықтары туралы білмейтінін мойындады.

Бұл нәтижелер респонденттердің көпшілігі пайдасын сезінгенімен, басқа респонденттер арасында құралды түсіну мен пайдалануды жақсартуға әлі де мүмкіндік бар екенін көрсетеді.

10. Нәтижелер көрсеткендей, 8 респондент (24,2%) оқу ресурстарына қол жеткізудің маңыздылығын атап өтті, бұл құрал ақпарат алуды жеңілдететінін көрсетеді. Сонымен қатар, 9 респондент (27,3%) бұл құрал оқу сапасын айтарлықтай жақсартты деп санайды, бұл оның білім беру процесін қолдаудағы тиімділігін көрсетеді. Екінші жағынан, бұл құралдың артықшылықтары туралы нақтырақ баға берген бірнеше респондент болды. Үш респондент (9,1%) бұл құрал оларға сауаттылықты еске салады деп санайды, ал тағы үшеуі (9,1%) бұл құрал олардың қажеттіліктеріне бейімделе алады деп санайды. Екі респондент (6,1%) сапаны өте жақсы деп санады, ал бес респондент (15,2%) «жақсы» баға берді.

Бұл нәтиже респонденттердің көпшілігі оң әсер еткенімен, құралды кең ауқымда түсіну мен пайдалануды жақсарту мүмкіндігі әлі де бар екенін көрсетеді.

11. Жасанды интеллектті пайдаланудағы қиындықтарды жеңу.

Орташа есеппен, осы зерттеуге қатысқан респонденттер жасанды интеллектті (ЖИ) пайдалану қиындықтарын әртүрлі тәсілдермен шешетіндерін мәлімдеді. Жиырма респондент ЖИ пайдалану мен жеке мүмкіндіктері арасындағы тепе-теңдікті сақтаудың маңыздылығын атап өтті, бұл оларға белсенді түрде қатысуға және технологияға толық тәуелді болмауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, тоғыз респондент ЖИ-ге аз тәуелді болуға тырысатынын, бар дағдылары мен білімдерінің құндылығын атап өткенін мәлімдеді. Сонымен қатар, төрт респондент технологияның этикалық және әлеуметтік әсерін ескере отырып, ЖИ-ді ақылмен пайдаланудың маңыздылығын атап өтті. Бұл тәсілдер респонденттердің ЖИ мен адам мүмкіндіктері арасындағы үйлесімді интеграцияның маңыздылығын түсінетінін көрсетеді. Респонденттердің көпшілігі жасанды интеллектті (ЖИ) пайдаланудың бірнеше негізгі артықшылықтары бар екендігімен жалпы келісті. Он тоғыз респондент ең маңызды артықшылықтардың бірі - бұл технология ұсынатын тиімділік пен ыңғайлылық екенін айтты, бұл мүмкіндік береді. Олар тапсырмаларды тезірек және тиімдірек орындай алады. Сонымен қатар, 11 респондент жасанды интеллекттің анықтамалықтарды іздеу жылдамдығын атап өтті, бұл шешім қабылдау мен зерттеуде өте пайдалы. Сонымен қатар, үш респондент жасанды интеллект өнімділікті арттыратын және күнделікті жұмысының әртүрлі аспектілерінде көмектесетін құнды құрал деп санады. Бұл көзқарас жасанды интеллекттің әртүрлі жағдайларда қалай оң әсер ете алатынын кеңінен түсінуді көрсетеді.

Қорытынды

Бұл зерттеу қазақ тілі мен әдебиетін оқыту бағдарламасының студенттері үшін жасанды интеллект (ЖИ) технологиясын оқуда қолданған кезде цифрлық сауаттылықтың өте маңызды екенін растайды. Барлығы 33 респондентпен сұхбат жүргізілді. Респонденттердің 100%-ы ЖИ қолданбаларын қолданған. Көпшілігі қолданбалар материалды түсінуге көмектескенін мәлімдеді. Дегенмен, оқытушылардың аз ғана бөлігі оқуда ЖИ қолданады, бұл оқытушылардың бұл технологиямен көбірек жұмыс істеуі керектігін көрсетеді. Көптеген студенттер цифрлық дағдылардың маңыздылығын мойындағанымен, олардың тек

жартысы ғана ЖИ қолдану бойынша арнайы дайындықтан өткен. Бұл нәтижелер студенттер бұл технологияны оқуда оңтайлы және этикалық тұрғыдан пайдалана алуы үшін оқу бағдарламасында цифрлық сауаттылық пен ЖИ білімін күшейту қажеттілігін көрсетеді.

Жалпы алғанда, бұл зерттеу тиімділік пен қолжетімділікті арттыра алатын оқуды қолдау құралы ретіндегі жасанды интеллекттің маңызды рөлін атап көрсетеді. Дегенмен, жасанды интеллект құндылықтарға негізделген және эмпатикалық басшылық бере алатын оқытушылардың рөлін толығымен алмастыра алмайды. Сондықтан, жасанды интеллект технологиясы мен оқытушылардың белсенді рөлі арасындағы ынтымақтастық осы цифрлық дәуірдегі студенттер үшін бейімделгіш, тиімді және тұтас оқу тәжірибесін жасау үшін өте маңызды.

ӘДЕБИЕТ

[1] Шенгелбай, М., Алкебаева, Д., & Таласпаева, Ж. (2025). ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТІЛІ: ЛИНГВИСТИКАНЫҢ ЖАҢА КӨКЖИЕКТЕРІ. Bulletin of Shokan Ualikhanov Kokshetau University Philological Series, (3), 138-149.

[2] Нурғали, С., Алибаева, М., & Шадиева, Н. (2025). ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІНІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ. Вестник университета Ясави, 3(137), 329-338.

[3] Алкебаева, Д. А., & Сұлтан, Е. (2025). ҚАЗАҚ ТІЛДІ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТЕГІ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР. Eurasian Journal of Philology: Science & Education, 198(2).

[4] Сержанқызы, Ж., & Турашова, Ш. П. (2025). ГЕНЕРАТИВТІ ЖИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚАЗАҚ ТІЛІ БІЛІМІНДЕ ҚОЛДАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ҚЫРЛАРЫ. Вестник КазНПУ имени Абая. Серия: Педагогические науки, 87(3), 312-31.

[5] Смаилова, А. Ш., Рахымберлина, С. А., & Рахимбаева, Б. О. (2025). Тіл үйренудегі ЖИ: артықшылықтары мен кемшіліктері. Құтты білік, 2(3).

[6] Қыдырбаев, Қ. (2011). ТРАНСКРИПЦИЯ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ МӨТІНДЕРІНІҢ ТРАНСКРИПЦИЯЛАНУ ЖАЙЫ. Вестник КазНУ. Серия филологическая, 134(4).

[7] Рольгайзер, А. А. (2022). Перспективы использования искусственного интеллекта в практике преподавания иностранного языка. In Актуальные вопросы лингводидактики и методики преподавания иностранных языков (pp. 243-248).

REFERENCES

[1] Shengelbay, M., Alkebayeva, D., & Talaspayeva, Zh. (2025). ZHASANDY INTELLEKT TILI: LINGVISTIKANYŇ JAŇA KÖKZHIKTERI. Bulletin of Shokan Ualikhanov Kokshetau University Philological Series, (3), 138-149.

[2] Nurgali, S., Alibayeva, M., & Shadieva, N. (2025). ZHASANDY INTELLEKTINI QOLDANU ARQYLY MÄDENIETARALYQ SÖYLEW MÄDENIETIN OQYTUDIŇ ÄDISTEMESI. Vestnik universiteta Yasavi, 3(137), 329-338.

[3] Alkebayeva, D.A., & Sultan, E. (2025). QAZAQ TILDI ZHASANDY INTELLEKTEGI LINGVISTIKALYQ ÖZGERISTER. Eurasian Journal of Philology: Science & Education, 198(2).

[4] Serzhankyzy, Zh., & Turashova, Sh.P. (2025). GENERATIVTI JI TEXNOLOGIYALARYN QAZAQ TILI BILIMINDE QOLDANUDYŇ PEDAGOGIKALYQ JÄNE CIFRLYQ QYRLARY. Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya: Pedagogicheskie nauki, 87(3), 312-31.

[5] Smailova, A.Sh., Rakhymberlina, S.A., & Rakhimbaeva, B.O. (2025). Til ürenudegi JI: artyqtyqtary men kemshilikleri. Qutty bilik, 2(3).

[6] Qydyrbayev, Q. (2011). TRANSKRIPCIIYA TÜRLERI JÄNE QAZAQ MÄTINDERINIŇ TRANSKRIPCIIYALANU JAIY. Vestnik KazNU. Seriya filologicheskaya, 134(4).

[7] Rolgayzer, A.A. (2022). Perspektivy ispol'zovaniya iskusstvennogo intellekta v praktike prepodavaniya inostrannogo yazyka. In Aktual'nye voprosy lingvodidaktiki i metodiki prepodavaniya inostrannykh yazykov (pp. 243-248).

Aitenova D.O., Omar T.K., Umirzakova A.S., Ryskeldieva G.D., Zhapisheva G.K.

DIGITAL LITERACY IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR STUDENTS OF KAZAKH LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Annotation. This study is aimed at assessing the level of digital literacy of students of Kazakh language and literature in terms of the use of artificial intelligence (AI) and its impact on the educational process. Through surveys distributed to 33 university students, this study found that most students used AI-based applications in

their studies and that they were useful in understanding lecture material. However, there are still gaps in terms of special training in the use of AI and the participation of teachers in the integration of this technology into training. The results also show that students generally consider digital literacy to be important in language learning, but there are still challenges in overcoming difficulties in understanding material transmitted through digital platforms using AI. This study concludes that although there is great potential in the use of AI in language learning, intensive efforts need to be made to improve students' digital literacy and ensure adequate learning.

Keywords: digital literacy, use of artificial intelligence, students, learning based on artificial intelligence.

Айтенова Д.О., Омар Т.Қ., Умирзакова А.С., Рыскелдиева Г.Д., Жапишева Г.К.
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСКОГО
ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ЦИФРОВАЯ
ГРАМОТНОСТЬ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация. Данное исследование направлено на оценку уровня цифровой грамотности студентов казахского языка и литературы (ИИ) с точки зрения применения искусственного интеллекта (ИИ) и его влияния на учебный процесс. Благодаря опросам, распространяемым среди 33 студентов вузов, это исследование показало, что большинство студентов использовали приложения на основе ИИ в своем обучении и что они полезны для понимания лекционного материала. Однако по-прежнему существуют пробелы с точки зрения специальной подготовки по использованию ИИ и участия преподавателей в интеграции этой технологии в обучение. Результаты также показывают, что учащиеся в целом считают цифровую грамотность важной для изучения языка, но по-прежнему испытывают трудности с преодолением трудностей с пониманием материала, передаваемого через цифровые платформы с помощью ИИ. Это исследование приводит к выводу, что, хотя существует большой потенциал для использования ИИ при изучении языка, необходимы интенсивные усилия для повышения цифровой грамотности студентов и обеспечения надлежащего обучения.

Ключевые слова: цифровая грамотность, использование искусственного интеллекта, студенты, обучение на основе искусственного интеллекта.